

Čas novih ekonomskih zgodb

Ob poplavi najrazličnejših razmišljanj o problematičnosti sedanjega kapitalizma (tudi v tej publikaciji), ki v duhu neoklasične ekonomike kot rešitev ponujajo le neke bolj ali manj povsem benigne »strukturne reforme«, je članek Laure J. Šribar z gornjim naslovom brez dvoma prava osvežitev. Pa ne toliko zaradi avtoričine ideje o »skupnostni ekonomiji« kot neki možni bolj »človeški« alternativi sedanjemu kapitalizmu, ki ima seveda v realnosti tega trenutka precej omejen domet, temveč predvsem zaradi njenega opozorila na nekatere »mite tržne ekonomije«, ki žal (še) danes obvladujejo aktualno ekonomsko ter družboslovno teorijo na splošno ter omogočajo nadaljnje vzdrževanje sedanjega kapitalizma v nespremenjeni obliki. In to kljub vsesplošnemu strinjanju, da so njegovi ekonomski, socialni in okoljski učinki čedalje bolj katastrofični in da bi ga bilo treba zato čim prej v temelju rekonstruirati.

A prav zaradi teh globoko zakoreninjenih mitov, ki jih aktualno družboslovje nikakor ne zna in ne zmore preseči, je na področju raziskovanja možnih »novih ekonomskih zgodb«, oziroma glede vprašanja kaj in kako pravzaprav sistemsko rekonstruirati, žal zavladata praktično popolna brezidejnost. Priča smo družboslovnemu, zlasti ekonomskemu enoumju, kakršnega še ni bilo. In sicer o tezi, da se je obstoječi kapitalizem po propadu socializmov dokončno izkazal kot ekonomsko za vekov veke »absolutno superioren družbenoekonomski sistem brez konkurence in brez alternative«, v katerega temelje je zato nedopustno drezati, za njegove deviantne socialne in okoljske posledice pa naj poskrbi država s svojimi socialnimi in okoljsko-regulatornimi ukrepi. Težko bi si zamislili večjo znanstveno neumnost. A prav ta neumnost danes obvladuje celotno družboslovje in žal tudi javne medije, vključno s tem, v katerem berete te vrstice. Vsa razmišljanja izven omenjenih okvirov so preprosto zavržena kot »utopija«.

Glavno vrednost naslovnega prispevka torej vidim predvsem v tem, da skuša ponovno odpreti kritično razpravo o eni ključnih zablod (neo)klasične ekonomske teorije kapitalizma, to je o tezi, da so (in bojda tudi morajo biti) v tržnem gospodarstvu vsi produkcijski dejavniki, vključno z delom, tržno blago, dohodki njihovih lastnikov pa tržna cena teh dejavnikov na podlagi njihove mejne produktivnosti. Gre za očitno neresnico, na kateri se sicer vsa ta teorija sesuje kot hiša iz kart, spoznanje o tem pa bi moralo predstavljati temeljno podlago razmišljanj o novi, ekonomsko učinkovitejši, socialno pravičnejši in okoljsko odgovornejši paradigmi kapitalizma. Dejstvo je namreč, da v resnici danes nič od omenjenega ne velja za t. i. lastniški kapital, čeprav bi moralo veljati, velja pa za delo in njegove lastnike, za katere pa v nobenem primeru ne bi smelo veljati. Lastniški kapital, potem ko je vložen v podjetje, namreč nikoli ni (več) samostojno tržno blago, kajti v ceni delnic oziroma deležev podjetij, ki se prodajajo na trgu, je že vsebovana tudi vrednost celotnega intelektualnega kapitala v lasti delavcev, medtem ko dobički niso mejni produkt in tržna cena ničesar, še najmanj pa lastniškega kapitala samega po sebi. Delo, ki je neločljivo od delavcev, pa po drugi strani po nobeni (ne filozofski, ne ekonomski in ne pravni) logiki ne bi smelo biti tržno blago, kajti če prodaš delo, prodaš človeka/delavca. Obenem pa mezda/plača kot mejni produkt in tržna cena dela pomeni samo protivrednost inputa, ne pa tudi outputa dela, kar je navadna ekonomska kraja. Trg dela je torej tipičen kvazitrž, ki niti ne sodi v »pravo« tržno gospodarstvo, sedanji mezdni kapitalizem pa kvazitržno teoretično skropucalo, ki bi ga bilo dejansko nujno čim prej rekonstruirati v samem temelju. In sicer s takojšnjo odpravo kvazitržnega dela in na njem temelječega mezdnega (kvazitržnega) delovnega razmerja kot naravnost perverznega mehanizma za izkoriščanje dela po kapitalu.

Skratka, čestitam avtorici naslovnega prispevka, da se je drznila lotiti tega, daleč najbolj spornega, in še nekaterih drugih spornih »mitov kapitalizma«, ki so sicer danes še vedno pravi tabu. Brez razbitja teh tabujev, torej samo s ponavljanjem variacij na temo »strukturnih reform«, pa bomo še dolgo obtičali v tem predpotopnem kapitalizmu iz 18. in 19. stoletja.